

Voss Arbeidarpartis 90-års jubileum
Lørdag 24. april 1993

Med forbehold om endringer

Statsminister Gro Harlem Brundtland

JUBILEUMSTALE

Partifeller.

Gratulerer med 90-års jubileet.

Det var djerve målsettinger som var drivkraften bak stiftelsen av Arbeiderpartiet på slutten av forrige århundre. Visjonen var å omforme et urettferdig og klassesdelt samfunn til et samfunn der det var plass for og bruk for alle.

De som vokste opp den gangen kunne regne med å bli vel 50 år - i dag er levealderen 75 år. De fleste familier hadde seks barn og spedbarnsdødeligheten var ti ganger høyere enn i dag. Barna fikk ikke mer skolegang enn de nå har skoleferie, 12 uker i året. Norge var et fattigsamfunn og et klassesamfunn. Men det var også et samfunn i oppbrudd, på terskelen til en ny tid, først og fremst ved at den gryende industrien vant fotfeste.

Denne utviklingen la grunnlaget for økende velstand, både i byene og i distriktene. Men det var slett ikke gitt at velstanden skulle komme alle til del. Dette var den store politiske oppgaven partiets pionerer tok på seg, og som partiet vårt har lyktes med.

I halvparten av den tiden som er gått siden Voss Arbeiderparti ble stiftet, har Arbeiderpartiet hatt regjeringsansvaret. Det har gitt oss mulighet til å bygge opp velferdssamfunnet. Men ingen kan være i tvil: Det er de hundretusener av rodemannskaper, underkasserere, styremedlemmer, loddkjøpere, ideologer, amatørskuespillere, diktere, kaffekokere, ordførere og alminnelige kontingentbetalere som har gjort Det norske Arbeiderparti til en slagkraftig folkebevegelse.

og formet et bygdesamfunn som var preget av fattigdom og store klasseskiller, om til en velferdsbygd med mange og rike muligheter.

Vi skal derfor være stolte over hva Arbeiderpartiet har vært med å utrette både lokalt og i rikspolitikken. Vi har skapt en sosial revolusjon. Men det var en revolusjon som ikke tok friheten fra noen; den ga friheten til alle. Privilegiene ble borte, men ingen ble gjort maktesløse. Vår største seier er denne: Frihet, likhet og solidaritet er ikke bare bygd inn i samfunnsstruktur og ordninger, det har fått rotfeste i folks sinn og holdning. Ja, i de krav de stiller til sin hverdag.

Da Voss Arbeiderparti første gang gikk til valg i 1913 hadde dere kun noen få saker på valgprogrammet: Utvikling av folkeskolen, kommunal overtakelse av sykepleien og en rettferdig kommunal skatt. Det program disse pionerene gikk til valg på er for lengst gjennomført. Likevel er jo dette temaer som står på den politiske dagsorden også i dag. Temaene går igjen, men utfordringene er annerledes.

Da må vi huske på: Det er ingen selvfølge at de verdier vi bygger vår politikk på er de som skal prege utviklingen framover. Solidaritet og fellesskapsholdninger er ikke noe som går i arv. Hver generasjon må vi vinne for solidaritetens ide - og det er nettopp det årets valg dreier seg om. Skal vi få politisk støtte til å fortsette en politikk hvor vi går sammen om å møte dagens utfordringer, eller skal vi for tredje gang siden 1981 oppleve at de borgerlige partiene får flertall på Stortinget og mulighet til å snu utviklingen i en annen retning?

I dag - bare 350 uker foran et nytt århundreskifte står vi også midt oppe i store forandringer. Den teknologiske og vitenskapelige utvikling har gitt oss en velstand og muligheter ingen kunne drømme om for 90 år siden. Men mer enn halvparten av verdens befolkning lever fortsatt i fattigdom. Stadig flere og sterkere tråder vever landene tettere sammen og har erstattet krig og konflikt med samarbeid og fellesskap.

Men fortsatt er det land og regioner hvor mennesker drepes og fornedres i meningsløse kriger og konflikter, slik vi daglig ser i det tidligere Jugoslavia. Vi ser at krefter vi trodde oss ferdige med i vår verdensdel, igjen vinner fotfeste; ikke bare i gatene, men også ved valgene. Gjennom rovdrift på naturressursene har vi brakt vårt miljø til kanten av en truende katastrofe.

Disse perspektivene gir oss nye og annerledes utfordringer enn de stifterne av Voss Arbeiderparti sto overfor. Vi stilles overfor en ny moralsk utfordring: Vårt ansvar gjelder ikke bare behovene og rettighetene til dem som lever i dag, ansvaret må også omfatte generasjoner som ikke er født - og miljøet, selve vårt livsgrunnlag.

Som for 90 år siden står vi ved et veiskille. Nå som den gang må vi ta politisk styring over utviklingen. Vi må styrke den politiske styringen over de teknologiske og økonomiske kreftene. Vi må bygge ut demokratiet, også på tvers av landegrensene. I de rike landene står vi overfor de samme problemene: Økonomisk stagnasjon og høy arbeidsledighet setter selve velferdssamfunnet i fare. De fattige landene får ikke del i den økonomiske og sosiale utviklingen. Og vi deler alle de voksende miljøproblemene.

For å løse disse oppgavene må vi forene kreftene. Ikke noe land kan lenger komme seg ut av vanskelighetene alene, helt uavhengig av hva som skjer i andre land. Vi trenger mer fellesskap for å gjenreise tryggheten og framtidstroen.

Ta vår egen situasjon. Til tross for at det har vært satt inn mange titalls milliarder for å bekjempe ledigheten de siste årene, er ledigheten høyere enn før. Vi fører en mer aktiv og ekspansiv økonomisk politikk enn vi noen gang har gjort. De aller siste årene er det mer enn 50.000 flere som har fått jobb i stat, fylkeskommuner og kommuner. Men vi har mistet tre ganger så mange arbeidsplasser i industri og annen privat næringsvirksomhet. Den økonomiske veksten bremser opp. Det gir ikke bare arbeidsledighet, det skaper også

vanskeligheter med å holde oppe velferdsordningene. I år betaler vi 100 milliarder i pensjoner og andre trygdeytelser. De neste fire årene vil dette øke med 25 milliarder kroner. Ved århundreskiftet vil det være 190.000 eldre over 80 år, nesten 40.000 flere enn i dag - som trenger helse- og omsorgstilbud. Bare disse økningene vil kreve mer enn vi kan forvente at den økonomiske veksten hjelper oss med de første årene.

Vi må ta inn over oss alvorret i at situasjonen på 80- og 90-tallet er fundamentalt forandret. Det er ikke lenger mulig å fjerne den høye ledigheten bare gjennom å skjære ned - slik Høyre vil - eller gjennom å legge på, slik SV vil. Skjærer vi ned, rammer det sysselsettingen. Legger vi på - kommer vi fort inn i en umulig situasjon hvor all vekst går med til å betale økende renteutgifter. Vi kan ikke betale alle goder bare ved å bygge en - i stedet for to rullebaner på Gardermoen. Vi må greie å kombinere en aktiv stat med å redusere kostnadene. I det programmet SV vedtok på landsmøtet forrige helg, er det mange løfter om store reformer. Men partiet ønsker mindre økonomisk vekst - og da vet vi hva resultatet blir. Hovedproblemet de siste årene er jo den svake økonomiske veksten. Vi får ikke råd til mer - men til mindre, når veksten blir mindre. Og da kommer vi ikke utenom noen valg som er vanskelige. Det er det vi nå arbeider med. Vi må bruke mindre på overføringer for å kunne bruke mer på tiltak som gir jobb til flere.

Vi vet også hvor vi har Høyre. De sier nei til aktiv styring og en sterk offentlig innsats. De vil i stedet skjære ned med 12 milliarder kroner. Det vil både kaste flere ut i ledighet og det vil svekke velferden.

Alle som har opplevd utviklingen siden siste krig, har opplevd en utvikling hvor vi har fått det bedre, år for år. Hver generasjon kunne se framtida i møte i trygghet for at de ville få det enda bedre enn sine foreldre. Slik er det ikke lenger. Den økonomiske krisen vi har hatt - ikke bare i vårt land, men i nesten alle industriland de siste ti-femten årene

har endret dette. Vi kan ikke lenger sette vår lit til at den økonomiske veksten skal løse alle dagens problemer. Derfor må vi også se på hvordan vi kan bruke pengene annerledes.

Vi kommer derfor ikke utenom at vi må omstille og omfordele, og det er alltid en smertefull prosess. Særlig fordi det i et samfunn hvor levestandarden er så jevnt fordelt, kreves det at vi alle må være med og bidra, hvis vi skal lykkes.

Det er denne utfordringen vi hele tiden har stått overfor siden vi overtok regjeringsmakten i 1986. Den opprydding som var nødvendig etter problemene som oppstod i norsk økonomi midt på 80-tallet, har berørt oss alle. Arbeiderpartiets regjeringer har lagt vekt på at alle skulle være med på å ta byrdene med den omstilling som var nødvendig, nettopp for å forhindre at problemene skulle bli enda større. Nå ser vi at det nytter å styre! Nå ser vi at rentene går ned og at mange bedrifter og familier får en skikkelig drahjelp!

Men - vi har ikke bare ryddet opp, perioden fra 1986 til i dag er en av de rikeste reformperiodene i vår historie.

Vi har i denne perioden gjennomført historiens største barnehageutbygging. I første halvdel av 80-tallet ble det bygget 3-4000 nye barnehageplasser i året. I fjor ble det bygget mer enn 19.000 nye barnehageplasser - og vi er på god vei mot målet om full barnehagedekning.

Fra 1. april i år er foreldrepermisjonen utvidet til ett år. I 1986 var den på 18 uker - det samme som den var i 1981! Det vil bli gjennomført en reform som gir småbarnsforeldre adgang til å ta deler av foreldrepermisjonen ut i form av kortere daglig arbeidstid.

Kommunenes inntekter er styrket med nesten 15% reelt sett siden 1988. Det er satset milliarder ekstra på utbyggingen av veier og jernbane og på miljøtiltak. Det er ikke sp mange som er klar over det, men det er faktisk omlag 75.000 flere som har jobb i stat, fylkeskommuner og kommuner i dag enn det var i 1986.

Alle disse resultatene må vi passe på å markedsføre bedre fram mot valget.

Det er denne politikken vi vil fortsette etter valget. Det er dette som ligger i det solidaritetsalternativet partiprogrammet bygger på. Det er den veien som fører fram.

Vi kan gjøre og har gjort mye i vårt eget land, men vi ser at vi også må få andre land med oss, hvis vi skal nå lenger. Derfor tok den norske regjering et initiativ overfor EF og de andre EFTA-landene for å styrke samarbeidet og innsatsen for økt sysselsetting. Møtet mellom finansministerene i EF- og EFTA-landene 19. april, var et viktig skritt i arbeidet for en felles innsats for å øke den økonomiske aktiviteten i alle land, framfor å velte problemene over på hverandre. Det er derfor det er så viktig å få satt EØS-avtalen ut i livet. Og er dette som er bakgrunnen for at Landsmøtet vedtok å søke medlemskap i EF. Vi vil være med der det blir tatt viktige beslutninger som uansett kommer til å bety mye for hvordan vi kan løse våre egne problemer.

Valget til høsten dreier seg om det er vår politikk som skal ligge til grunn for samfunnsutviklingen - eller om Høyre igjen skal få mulighet til å sette sine ideer ut av livet. Husk at det bare er ti år siden vi opplevde sterke angrep på viktige deler av velferdsordningene, på den sosiale boligpolitikken og på det offentliges ansvar for helsevesenet. I dag møter vi igjen et Høyre som vil svekke fellesskapets ansvar på viktige områder. Det er det som er veivalgene.

Når EF-kampen er over, vil de tidligere skillelinjene i norsk politikk tre fram igjen. Senterpartiet er ikke blitt et sosialdemokratisk parti, fordi det står sammen med SV i kampen mot EF-medlemskap og den viktige EØS-avtalen. Derfor må vi fortelle velgerne fram til valget at hvis de ønsker at Arbeiderpartiet fortsatt skal styre utviklingen i samfunnet, må de også være med og støtte oss.

Velferdssamfunnet er ikke blitt til en gang for alltid. Den kampen må kjempes på ny og på ny - slik vi har gjort helt siden Voss Arbeiderparti ble stiftet. Gratulerer med de 90 år!